

# Przekroczyć próg

## *Gotowość dziecka do rozpoczęcia edukacji przedszkolnej*

Rozpoczęcie edukacji przedszkolnej jest ogromnym przeżyciem zarówno dla dziecka jak i jego rodziców. Rodzicom, szczególnie młodym często trudno jest ocenić na ile ich dziecko jest gotowe do podjęcia tego wyzwania. Zwykle uważa się, że momentem odpowiednim dla rozpoczynania pierwszego etapu edukacji jest ukończenie 3-go roku życia. W niektórych przypadkach rozważa się możliwość wcześniejszego przyjęcia dziecka do grupy przedszkolnej. W każdej sytuacji warto wiedzieć jakie cechy i umiejętności ułatwią dziecku adaptację w nowych warunkach, a jakie mogą stanowić przeszkodę w tym procesie.

### **Rozwój fizyczny, opanowanie umiejętności samoobsługowych**

Dziecko trzyletnie osiąga wagę od 12 do 18 kg i wzrost od 90 do 103 cm. Poziom rozwoju motorycznego pozwala na sprawne poruszanie się w przestrzeni. Dziecko swobodnie chodzi, biega, skacze, pokonuje przeszkody, wspina się, opanowuje umiejętność jazdy na trzykołowym rowerku. Większość dzieci w tym wieku potrafi już wykonywać podstawowe czynności samoobsługowe takie jak: jedzenie, korzystanie z toalety, mycie rąk, wkładanie i zdejmowanie niektórych części garderoby. Trudności w tym obszarze mogą być oczywiście spowodowane dysharmoniami rozwoju lub globalnym opóźnieniem, częściej jednak przyczyną jest brak treningu wynikający z nadmiernej opiekuńczości rodziców. Deficyty w tym zakresie zwykle nie są poważną przeszkodą w rozpoczęciu edukacji przedszkolnej. Nauczycielki przedszkola zdają sobie sprawę z indywidualnych różnic w stopniu opanowania czynności samoobsługowych i są w stanie pomóc dziecku w przezwyciężeniu trudności.

W zakresie małej motoryki dziecko trzyletnie potrafi wykonywać w miarę precyzyjne czynności i ciągle doskonali tę zdolność. Trzylatek chętnie bawi się klockami, odwzorowuje nawet nieco bardziej złożone konstrukcje przestrzenne, dopasowuje klocki określonego kształtu do właściwego otworu. Rysunki dziecka w tym wieku określa się mianem bazgrot. Dziecko jest w stanie narysować koło, kreślić pionowe i poziome linie. Wypełnianie konturu w malowankach bez przekraczania linii jest jednak jeszcze zbyt trudne. Mimo, że dla dorosłych rysunki dziecka przedstawiają raczej abstrakcyjne kształty i linie, to jednak dziecko zaczyna już nazywać swoje prace.

Wielu rodziców niepokoi fakt, że ich dzieci wraz z rozpoczęciem edukacji przedszkolnej jakby tracą nabyte wcześniej umiejętności. Zaniepokojona matka, może się np. dowiedzieć, że jej dziecko odmawia samodzielnego spożywania posiłków, albo też w ogóle odmawia jedzenia,

kolejny raz nie zdążyło do toalety, nie ma ochoty włączyć się w proponowane zajęcia i zabawy, porozumiewa się pojedynczymi słowami itp. Tego typu zachowania mogą być związane z procesem adaptacji i zazwyczaj wracają do normy gdy tylko dziecko poczuje się pewnie i bezpiecznie w nowym otoczeniu. Jeśli opisywane objawy są bardzo nasilone, a dziecko reaguje płaczem i protestem za każdym razem gdy jest przyprowadzane do przedszkola oznacza to, że proces adaptacji jest utrudniony. W takiej sytuacji warto porozmawiać z nauczycielką dziecka, a czasami także zasięgnąć porady psychologa.

### **Rozwój poznawczy**

Trzeci rok życia to czas intensywnego rozwoju funkcji poznawczych. Spostrzeżenia są coraz doskonalsze, trzylatek potrafi między innymi: składać obrazki z części, wskazywać określone elementy obrazka, dopasowywać kształty, odtwarzać proste wzory. Dzięki coraz lepszemu rozwojowi motoryki dziecko dysponuje doskonalszą koordynacją wzrokowo-ruchową. W zakresie percepcji słuchowej trzylatek lokalizuje źródło dźwięku, naśladuje dźwięki z otoczenia, różnicuje fonemy i rozumie nawet nieco dłuższe wypowiedzi, powtarza słyszana melodię. Myślenie dziecka znajduje się w stadium wyobrażeń przedoperacyjnych. Stopniowo pojawia się zdolność do dostrzegania podobieństw i różnic pomiędzy obiektami, szeregowania i klasyfikowania, czynności te nie mają jednak jeszcze charakteru operacji umysłowych. Trzylatek zazwyczaj nie potrafi odróżnić własnej perspektywy od perspektywy innej osoby, jest przekonany, że wiedza którą dysponuje jest dostępna także innym.

Odnalezienie się w nowej sytuacji i przyswojenie reguł wymaga nie tylko odpowiedniego poziomu rozwoju poznawczego, ale także umiejętności komunikacyjnych. Jedną z podstawowych funkcji umożliwiających dziecku adaptację do warunków przedszkolnych jest właśnie zdolność komunikacji. Dzięki odpowiedniemu opanowaniu mowy dziecko jest w stanie zrozumieć polecenia nauczyciela, zadawać pytania i odpowiadać na nie, poprosić o pomoc, nawiązać kontakt z rówieśnikami. Według istniejących norm rozwojowych dziecko trzyletnie powinno posiadać w słowniku czynnym około 1000 słów, a jego mowa, pomimo zniekształceń trudniejszych głosek, powinna być zrozumiała nie tylko dla najbliższych, ale także dla osób nie przebywających stale z dzieckiem. Obecnie obserwuje się coraz większą liczbę dzieci przejawiających różnego rodzaju deficyty rozwoju mowy. Nierzadko w najmłodszych grupach przedszkolnych spotyka się dzieci, które nie posługują się mową lub też używają jedynie kilku słów. Zazwyczaj nauczycielki w podobnych przypadkach sugerują rodzicom zwrócenie się do specjalistów, a niektóre przedszkola oferują taką właśnie pomoc.

### **Rozwój społeczno-emocjonalny**

Rozpoczęcie edukacji przedszkolnej to zupełnie nowe wyzwanie. Dziecko przyzwyczajone do przebywania z matką lub innymi dorosłymi od tej pory zacznie spędzać kilka godzin dziennie z rówieśnikami, pod opieką nowej osoby. Rozstanie z rodzicami, zaakceptowanie nowych warunków i wdrożenie się do przestrzegania zasad obowiązujących w przedszkolu wymaga od dziecka odpowiedniego poziomu rozwoju społeczno-emocjonalnego. Wiek trzech lat to czas względnej stabilizacji. O ile dwulatek przechodził okres negatywizmu i wydawał się znajdować przyjemność głównie w stawianiu oporu, o tyle trzylatek dość chętnie współpracuje i jest otwarty na nowe doświadczenia. Dziecko w tym wieku zaczyna traktować rówieśników jak partnerów w zabawie, jest bardziej skłonne do ustępstw, chętnie nawiązuje kontakty społeczne. W okresie tym dominują wprawdzie zabawy samotne i równoległe jednak stopniowo pojawiają się różne formy współdziałania. Rozwój funkcji symbolicznej pozwala na podejmowanie zabaw tematycznych podczas których dziecko odgrywa określoną rolę. Zabawy te stają się świetną okazją do rozwoju kontaktów społecznych z rówieśnikami.

Dziecko w tym wieku potrafi już rozpoznawać własne emocje oraz emocje innych osób, chociaż często nie potrafi ich jeszcze nazywać. W tym wieku pojawiają się także bardziej złożone emocje takie jak: wstyd, poczucie winy, zakłopotanie czy duma. Emocje te wymagają pewnej świadomości społecznej i są istotne dla rozwoju samooceny, motywacji, a także rozwoju moralnego dziecka. Dziecko w tym wieku zaczyna być świadome własnej odrębności, stopniowo nabywa umiejętności porównywania własnych osiągnięć z dokonaniem rówieśników. Trzylatek jest zwykle zdolny do prawidłowej interpretacji sytuacji społecznych, potrafi też intuicyjnie przypisać im odpowiednie emocje. Problemem staje się często hamowanie ekspresji. Dziecko w tym wieku zazwyczaj nie jest zdolne do odraczania reakcji, często też nie potrafi podać przyczyny swojego zachowania. Z drugiej strony labilność i odwracalność uwagi pozwalają dość łatwo pocieszyć dziecko poprzez dostarczenie mu atrakcyjnych bodźców.

Rozpoczęcie pierwszego etapu edukacji jest na pewno wyzwaniem zarówno dla samego przedszkolaka jak i dla jego rodziców. Czy wszystkie wymienione wyżej umiejętności są niezbędne dla prawidłowej adaptacji do warunków przedszkolnych? Z pewnością nie, jednak im więcej przydatnych umiejętności opanuje dziecko tym szybciej i mniej boleśnie przebiegnie proces adaptacji. Warto poświęcić więc nieco czasu na odpowiedni trening zanim dziecko przekroczy po raz pierwszy próg przedszkola.

Katarzyna Migdał  
psycholog, pedagog w PPP-3